

С. В. Ковальський

ГАЛО ПЛАСА: ПОЛІТИЧНИЙ ПОРТРЕТ МИРОТВОРЦЯ

Νοῦδος ἰδενῶν-αἰὰ ἀτάδαδῶ; ἀεααἰδῆνῆαἰ ἡεῶεεῶ Ἄ. Ἰεῆνε. Ἰδαἰαεῶ-αἰαἰ εἰαἰ ἰαῶἰαεῶα ὁα ἰῶαδαἰαἰ εἰαῶῶδ. Ἰἡἰεεῶα ὁαἰαἰ ἰδεῶῶεἰαἰ ἰδῶδαἰδ-εἰ ἰῶῶῶδεῶαἰ Ἄ. Ἰεῆνε. Ἐεῶ-ἰαῶ ἡεἰαἰ: Ἀεααἰδ, Ἄ. Ἰεῆνα, «ἀαἰαἰαἰ δᾶἡἰδῶεῶεἰ», ἰδῶδαἰδ-ῶἡδῶ Ἰἡ, Ἰδαἰῶῶ-αἰαἰ Ἀἰδῶεἰαἰηῶεῶ Ἀδῶεἰαἰ, ἰαἰαἰαἰδῶεἰαἰῶ

Персоніфікація миротворчого процесу дозволяє проаналізувати суб'єктивні фактори роботи ООН. Миротворчість – це не тільки формалізована робота міжнародної організації, але й сукупність біографій та психологічних якостей людей, які приймають безпосередні рішення при проведенні операцій із припинення конфлікту, розробляють стратегії примирення чи проводять переговори. В класичному системному підході Г. Моргентау до вивчення міжнародних відносин рівень осіб, які приймають рішення, посідає одне з головних місць і являє перший рівень аналізу. Тому для всебічного дослідження таких важливих міжнародних процесів, як миротворчість, необхідно залучати біографічний принцип на одному рівні з суто політологічним і міжнародно-правовим. У цьому сенсі життєвий шлях еквадорського політика Г. Пласи найбільш показовий, адже це приклад нетипового виконавця з високим рівнем ініціативи. Принципи та практичні прийоми, розроблені ним, широко застосовуються й у сучасних миротворчих місіях ООН.

Біографія Г. Пласи поділяється на кілька етапів особистого та професійного становлення. Рання період його політичної й адміністративної діяльності можна охарактеризувати як етап національної кар'єри. Другий період був повністю присвячений миротворчості. Третій – етап зрілості – полягав у керуванні регіональною американською організацією (панамериканський етап).

Народився майбутній політик 1906 р. у Нью-Йорку, де його батько, колишній генерал та президент Еквадору, перебував у засланні. В США Г. Пласа отримав відмінну освіту, закінчивши три американські університети. Його головна спеціалізація – економічний профіль і сільське господарство. Родина Г. Пласи повернулася до Еквадору в 1932 р. З перших років перебування на Батьківщині майбутній президент почав упроваджувати свої знання для модернізації сімейних плантаційних угідь, у чому досяг значних результатів [1]. З кінця 1930-х рр. почалася його стрімка політична кар'єра. 1938 р. він отримав посаду військового міністра, а в 1944–1946 рр. він повернувся до США як посол. За оцінками еквадорських консервативних істориків, Г. Пласі належала заслуга налагодження дружніх відносин з Америкою [2, 142]. І це незважаючи на те, що він іноді виявляв несподівану жорсткість, коли мова заходила про інтереси Еквадору, як, скажімо, в 1945–1946 рр. при обговоренні договору про оренду військово-морської бази на Галапагоських островах [2, 126–128]. 1945 р. він у складі еквадорської делегації взяв участь у роботі Всеамериканської конференції з питань миру та війни у Мексиці та Сан-Франциській конференції, де обговорювалося створення Організації Об'єднаних Націй.

У 1948 р. Г. Пласа балотувався на посаду президента Еквадору від, організованого ним, Національного демократичного громадянського руху, який представляв інтереси великих аграріїв. Отримавши впевнену перемогу на виборах, він перебував на найвищій урядовій посаді весь термін до 1952 р., після чого доб-

ровільно зняв свою кандидатуру з наступних виборів. Загалом його президентство оцінювалося позитивно, адже в країні спостерігалися політична стабільність і економічне зростання. Слід зазначити, що в практиці еквадорської політики Г. Пласа став першим президентом, хто за останні 28 років пробув на посаді весь строк. З його приходом до влади 1948 р. почалася 12-річна стабільність, яку навіть історики-соціалісти, зокрема М. Бекер, називають «визначним періодом „демократичної інтермедії“» [3, 106].

В економічній сфері Г. Пласа проводив розумну та зважену політику, враховуючи як національні особливості Еквадору, так і загальносвітові тенденції, що склалися наприкінці 1940-х рр. Президент зробив ставку на орієнтацію еквадорської економіки на експорт сільськогосподарської продукції та сировини, що повністю себе виправдало. Акцент був зроблений на експорт бананів. Загальна площа угідь під їх вирощування була вдвічі більшою, ніж у всіх країнах Центральної та Південної Америки разом [4, 169]. Ця обставина надала Еквадору статус так званої «бананової республіки». За президентства Г. Пласи ця експортна строчка стала головною рисою національного доходу. З 1948 до 1952 рр. експорт бананів збільшився вдесятеро, перевищивши прибуток у 20 млн. дол., склавши 3/5 національного експорту Еквадору [4, 169–170]. Завдяки ціл галузі, щорічний приріст економіки сягнув 5,3 % [5, 30]. Голова держави правильно прорахував світові обставини, за якими, через військово-політичну нестабільність в південно-східній Азії, суттєво зменшилися поставки низки товарів до Європи та США, зокрема й екзотичної сільськогосподарської продукції.

Сам Г. Пласа виступив в ролі ідеолога та теоретика «бананової республіки» для своєї країни та латиноамериканського регіону загалом. Після завершення президентської кар'єри, 1958 р. він, у співтворстві зі С. Мей, опублікував наукову роботу – «Об'єднана фруктова компанія в Латинській Америці» [4, 168]. Праця присвячена аналізу сучасного на той момент стану та перспективам розвитку аграрної сфери в шести країнах Латинської Америки. Надавався детальний опис історії зародження бананової галузі, визначалось її місце в економіці регіону та міжнародній торгівлі. Робота містить велику кількість економічних та статистичних розрахунків. Г. Пласа доводив, що вирощування бананів та їх експорт підтримали національну економіку як Еквадору, так і всього регіону [4, 169].

Під час президентства, Г. Пласа заснував Інститут кави в Еквадорі, головною метою якого стала розробка та впровадження нових технологій для збільшення експорту кави та поновлення вирощування какао. Крім того, за його ініціативи, створено й Інститут розвитку та виробництва, завдання якого полягало в інтенсифікації сільського господарства. Наприкінці 1940-х рр. в Еквадорі існували проекти, спрямовані на розвиток інфраструктури країни, що також відповідало вимогам розвитку бананової торгівлі. На той момент побудували чимало сучасних автошляхів, які пов'язували центр країни з портовими містами, наприклад траса Есмеральда–Кіто [4, 169].

Президент Еквадору намагався також проводити й більш сміливі проекти. Сформована ним спеціальна комісія розробляла національні нафтові проекти. Цей крок зумовив серйозні конфлікти з американськими корпораціями, передусім із «Шелл», тому діяльність комісії була припинена. Однак відомо, що спроби знайти багаті родовища нафти на території Еквадору в той час не мали успіху. Сам Г. Пласа 1949 р. був змушений визнати, що нафти в Амазонії не має [5, 33]. Як відомо-

мо, нафту знайшли тільки через 10 років після його президентства, що повністю змінило господарську й експортну орієнтацію країни.

Г. Пласа також не оминув увагою проблеми соціального й етнічного характеру. 1950 р. він провів перший в Еквадорі перепис населення. Ця подія викликала несподіваний протест індіанців: їх злякала увага влади до сільських громад. Представники корінних народів висловили стурбованість можливими спробами влади збільшити податки чи відібрати у них землю. Задля запобігання конфлікту, влада провела екстерний конгрес, на який запросила 300 індіанських лідерів. На всееквадорському зборі обговорювалася позиція влади й її офіційна політика. Такий демократичний крок, замість військового придушення незадоволених, суттєво підняв престиж влади та особисто Г. Пласи [3, 106]. Відносно національного питання він досить влучно висловився в інтерв'ю 1978 р.: «Усі ми кава з молоком, хтось більше кава, аніж молоко, хтось більше молоко, аніж кава, але не більше того» [5, 12]. Ці слова добре демонструють світогляд справжнього панлатиноамериканського політика.

У політичній сфері також проводилася достатньо прогресивна політика, спрямована на стимулювання розвитку демократичних тенденцій в країні. Був прийнятий Адміністративний кар'єрний закон, що гарантував стабільність державним службовцям. З 1948 р. спостерігалось істотне послаблення для робітничих організацій та профспілок, таких як конфедерація праці та католицька робітничка організація [6, 181–184]. Усім політичним силам, зокрема й лівим, була запропонована співпраця. Так, Соціалістична партія офіційно підтримала Г. Пласу [7, 44].

Своє бачення процесу демократизації та стимулювання конституційних свобод він висловив у трьох лекціях, прочитаних 1954 р. з кафедри університету Північної Кароліни. Його публічні лекції видані під загальною назвою «Проблеми демократії в Латинській Америці» [8]. Слід зауважити, що політик критично проаналізував стан демократії в Латинській Америці і, незважаючи на провашингтонські позиції, вже в цей період простежувалися його панлатиноамериканські ідеї.

Політика Г. Пласи, незважаючи на прогресивні риси, була зорієнтована на економічну верхівку Еквадору, передусім на аграріїв-монополістів, до прошарку яких належав і він сам. Тому і президент, і його діяльність підпадали під критику різних прошарків населення. В 1950 р. соціальна криза навіть призвела до спроби військового заколоту, на чолі з Г. Морено. Проте, загальний результат діяльності Г. Пласи можна охарактеризувати як позитивний. На це вказує і той факт, що після стихійного лиха 1949–1950 рр. у країні не сталися гуманітарна катастрофа й економічна криза.

В період з 1952 до 1958 рр. Г. Пласа продовжував займатися національною та загальноамериканською політикою. Головною подією стало його головування на зустрічі Спеціального комітету Економічної комісії Латинської Америки, на засіданні якого прийняли рішення створити єдиний латиноамериканський ринок, принципи якого він втілював через 20 років. Після цього Г. Пласа змінив спрямованість своєї кар'єри, перейшовши працювати в ООН. За його спогадами, перше знайомство з Генеральним Секретарем відбулося 1956 р. Тоді розглядалася можливість відправки місії до Угорщини, а Г. Пласа мав увійти до складу миротворчої групи [9, 1]. Проте, операція так і не відбулась. Тільки в 1958 р. Д. Хаммаршельд включив еквадорського політика до групи спостерігачів в Лівані, яку очолив норвезький генерал О. Буль. Група прибула в

Бейрут 17 червня 1958 р. і через три дні Г. Пласа був призначений керівником цивільної комісії. Своє бачення ситуації він виклав у спеціальній доповіді, де, на підставі глибокого аналізу фактів та власних спостережень, запропонував схеми вирішення проблеми [10]. Пропонувалось звернути увагу миротворців на трибалізм Лівану, на народи, що мешкали в прикордонних територіях, та на інші проблеми не менш актуальні там і у сучасній ситуації.

Г. Пласа мав сміливість кваліфікувати події в Лівані як «громадянську війну» [11, 8]. Таке формулювання військово-політичної ситуації зумовило незадоволення президента Лівану і миротворець змушений був надавати додаткові пояснення. За його словами, він мав на увазі «інтервенцію іноземної армії», а не громадянську війну, що й спричинило плутанину. В період висадки американських військових у Лівані, Г. Пласа проводив переговорний процес із виведення іноземних військ з країни [9, 2].

У 1960 р. Г. Пласа очолив групу спостерігачів до Конго, де з 29 серпня до 15 вересня перебував з робочою групою [12, 30]. Мета цієї миротворчої місії полягала у підготовці звіту про стан в країні та напрацюванні схеми переговорів з конголезьким урядом. Місія забезпечувала сприятливі умови для евакуації бельгійських військ з колишньої колонії. Операція проводилась у складних військово-політичних умовах та вимагала делікатного підходу до кожної зі сторін. Можна констатувати, що Г. Пласа зі своєї задачею впорався як справжній дипломат та миротворець.

Після цієї місії він зробив спробу повернутися до національної політики, висунувши свою кандидатуру на президентський пост. Проте, в Еквадорі він не отримав широкої соціальної підтримки й повернувся до роботи в міжнародних організаціях. Упродовж 1964–1965 рр. працював у миротворчій місії на Кіпрі як посередник і спеціальний представник Генерального Секретаря на острові. З 28 вересня 1964 р. – до 26 березня 1965 р. Г. Пласа провів 3 серії консультацій з представниками конфліктуючих та зацікавлених сторін. Він відвідав Грецію, Туреччину, Велику Британію і Кіпр, особисто осягнув усі деталі проблеми. Результатом цієї роботи стала доповідь Генеральному Секретарю 26 березня 1965 р., якою миротворець у всіх подробицях описав динаміку конфлікту останнього року, виклавши аналіз поглядів і позицій конфліктуючих сторін, та висунув власну модель вирішення проблеми. Він підкреслював необхідність подолання двох «заборонних кордонів»: фізичного та психологічного. Причому останній, на його думку, був більш небезпечний і для його подолання були необхідні зусилля всіх учасників конфлікту та можливість усім визнати свою вину [13].

Від Г. Пласи очікували, що він прийме одну зі сторін та буде лобювати її інтереси в Раді Безпеки. Представник Генерального Секретаря не піддався політичній кон'юктурі, яку йому нав'язували зацікавлені сторони, та не став виправдовувати ні офіційний Кіпр, ні «країни-гаранти». Проте, матеріали доповіді миротворця та загальні висновки містили незаангажовану інформацію, яка викривала порушення кожної зі сторін. Така жорстка та принципова позиція нікого не задовольнила. Це зумовило нападки на Г. Пласу з боку Греції та Кіпру за те, що він пропонував надати туркам-кіпріотам більше місць у керівних структурах і скасувати конституційний поділ країни за етнічною ознакою [9, 6]. Туреччина та представники турецької громади Кіпру також розкритикували його за неприйняття ідеї розподілу острова. За таких умов він змушений був піти у відставку, про що заявив листом Ге-

неральному Секретарю 22 грудня 1965 р. [14, 355]. Останній відзначив величезний внесок Г. Пласи в розробку миротворчої концепції на Кіпрі й наступного року неодноразово звертався до нього як консультанта за порадами щодо кіпрської проблеми [15, 36–37].

Після 1974 р., коли кіпрське питання загострилося та призвело до турецького вторгнення та розколу держави, діяльність Г. Пласи 10-річної давнини піддала під критику представників різних держав: СРСР, Китаю, Туреччини. Кожен з критиків не лінувався згадувати різкий тон, яким миротворець охарактеризував ситуацію на острові, називали його пропозиції «непрофесійними», «упередженими» та «занадто м'якими». Проте, жоден з опонентів не згадав, що 1974 р. відбувся сценарій, від якого намагався застерегти еквадорський дипломат, і який він описав у своїй доповіді.

З кінця 1960-х рр. Г. Пласа змінив кар'єру, присвятивши себе діяльності в Організації Американських Держав (далі – ОАД). Як представник латиноамериканських політичних кіл і як спеціаліст з інтернаціональної та міжнародної торгівлі, і як людина з великим досвідом роботи в міжнародних організаціях, він зробив блискучу кар'єру в ОАД. Своєю роботою в ній він приніс користь як розвитку Батьківщини, так і інтеграції латиноамериканських держав. 13 лютого 1968 р. його було обрано Генеральним Секретарем ОАД, яку він очолював до 1975 р. Під його керівництвом, Секретаріат організації зазнав повної реорганізації й ОАД перетворилася на ефективну та працездатну структуру. З доповідей і статей Г. Пласи можна зробити висновок, що, під час головування в ОАД, він займався питаннями розвитку сільського господарства в латиноамериканських країнах і соціальними проблемами [16, 2]. Крім того, він зберіг зв'язки з ООН і активно залучався до її проєктів в Латинській Америці. Наприклад, він головував в Економічній Комісії Латинської Америки ООН, намагаючись втілити свою головну мету – створення єдиного латиноамериканського ринку [9, 12].

У 1975 р. Г. Пласа повернувся на Батьківщину й наступні 12 років виконував добровільну місію посередника у вирішенні конфліктів в еквадорському суспільстві, присвятивши цьому завданню весь досвід і талант.

Отже, Г. Пласу по праву можна назвати «людиною світу». Його професійна кар'єра поділяється на три етапи: національний, міжнародний та панамериканський. Він виявив справжні таланти економіста практика та теоретика. Крім того, він був сильним стратегом і аналітиком. Зробивши блискучу кар'єру в національній політиці, він перейшов на служіння всьому світу, зробивши суттєвий внесок у розвиток миротворчості. Цим еквадорський політик довів, що миротворець – це особливий психологічний тип людини та рідкий талант.

1. *Galo Plaza Lasso // Gale Encyclopedia of Biography. – Mode of Access: <http://www.answers.com>.*
2. *Pineo F.R. Ecuador and the United States: Useful Strangers. – Athens (Georgia), 2007.*
3. *Becker M. Indians and Leftists in the Making of Ecuador's Modern Indigenous Movements. – W. p., 2008.*
4. *May S., Plaza G. The United Fruit Company in Latin America. – W. p., 1958.*
5. *Gerlach A. Indians, Oil and Politics: A Recent History of Ecuador. – Wilmington, 2003.*
6. *Alexander R.J. A History of Organized Labor in Peru and Ecuador. – Westport, 2006.*
7. *Cueva A. The Process of Political Domination in Ecuador. – Rutgers, 1982.*
8. *Plaza G. Problems of Democracy in Latin America. – W. p., 1981.*
9. *Radio Interview with President Galo Plaza, 28 March, 1984. – W. p., 1984. – Mode of Access: www.un.org/ru/documents.*

10. *Документ S/4040. Первый доклад группы наблюдателей Организации Объединенных Наций в Ливане // Совет Безопасности. Официальные отчёты. 14 год. Дополнения за июль, август и сентябрь. – Нью-Йорк, 1958 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.un.org.*
11. *Документ S/4007. Письмо представителя Ливана от 22 мая 1958 года на имя Председателя Совета Безопасности. Совет Безопасности. Официальные отчёты. 828-е заседание 15 июля 1958. – Нью-Йорк, 1958 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.un.org.*
12. *Document S/4557. Second Progress Report to the Secretary-General from his Special Representative in the Congo and exchange of messages between the Secretary-General and the representative of Belgium, and between the Secretary-General and the President of the provincial government of Katanga. – Mode of Access: www.un.org/ru/documents*
13. *Документ S/6253. Доклад посредника Организации Объединенных Наций на Кипре генеральному секретарю от 26 марта 1965 г. // Совет Безопасности. Официальные отчёты. 21 год. Дополнения за январь, февраль, март. – Нью-Йорк, 1965 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.un.org/ru/documents.*
14. *Letter from Dr. Galo Plaza to U. N. Secretary-General, U Thant. 22 December, 1965 // Cyprus. The Problem in Perspective. – Nicosia, 1968.*
15. *Letter from U. N. Secretary-General U Tan to Mr. Plaza. 30 December, 1966 // Cyprus. The Problem in Perspective...*
16. *Excerpt of Remarks of Galo Plaza, Secretary General of the Organization of American States, in the Symposium of the International Center for Tropical Agriculture on «the Potential of the Lowlands» Given in Cali, Colombia on October 13, 1973 // Third year of operation of the grant to demonstrate the significant contribution that rural young people can make to rural development in Latin America. – San Jose, 1974.*

Kovalskiy S. Galo Plaza: political portrait of the peacemaker. In this article the biography of Ecuadorian politician G. Plaza was studied. His national and international policy was analyzed. The special attention was paid to the G. Plaza's peacekeeping initiatives.
Key words: Ecuador, G. Plaza, banana republic, UN's peacekeeping, Organization of American States, Pan-Americanism.

Я. І. Золотарьова

ПОЛІТИКА США ІЗ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ ЩОДО СРСР У 1977–1980 рр.: МЕТОДИ ТА ІНСТИТУАЛІЗАЦІЯ

У статті досліджено формування доктрини захисту прав людини у зовнішній політиці США роки президентства демократа Дж. Картера та механізм її втілення щодо СРСР.

Ключові слова: доктрина зовнішньої політики США, захист прав людини, адміністрація президента, Дж. Картер, американсько-радянські відносини

З формуванням у Сполучених Штатах Америки впродовж першої половини 1970-х рр. кількох концепцій захисту прав людини, утворилася ідейно-теоретична основа для продовження правозахисних ініціатив, розпочатих Конгресом у 1973–1976 рр. 39-й президент Дж. Картер офіційно включив вектор захисту прав людини до пріоритетів зовнішньої політики США.

Проблему правозахисного дискурсу зовнішньої політики США ґрунтовно досліджували американські автори, серед яких виділяються роботи прихильників ідеї «політичного моралізму» – І. Донелі, З. Бєжинського, Д. Хіпса, Р. Лілліча, Дж. Льюїса. Серед апологетів «політичного реалізму» правозахисній тематиці зовнішньої політики приділяють увагу А. Шлезінгер-молодший, Г. Віард, Г. Кіссінджер, С. Браун. Це ж питання піднімається і в роботах критичного напрямку американської історіографії (Р. Фолк, Л. Шульц, Н. Хомскі). У радянській та російській історіографії з-поміж робіт актуального характеру проблематика прав людини у формуванні зовнішньої політики США отримала на-